

بررسی مدیریت بحران و الگوهای مختلف و ایجاد الگوی جامع مدیریت بحران

*داود داروغه^۱

۱- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شوشتر، گروه مهندسی عمران-کارشناسی ارشد مهندسی و مدیریت ساخت، شوشتر، ایران،
darooghedaoud@gmail.com

چکیده

بحران یک موقعیت ناپایدار، غیرمترقبه و شدید است که ایجاد اختلال می‌کند. هدف مدیریت بحران هماهنگی اقدامات واکنشی در برابر بحران برای پیش‌گیری یا به حداقل رساندن خطر است. ساختار اصلی مدیریت بحران عبارت است از: آمادگی، واکنش، بازسازی و کاهش اثر حادثه. با توجه به خطرات ناشی از حوادث کوچک و بزرگی که تمام جهان و کشور ایران را تهدید و خسارات جانی و مالی فراوانی را به مردم تحمیل می‌کند، تدوین یک نظام مدیریتی جامع، فراگیر، علمی و عملی که بتواند نقش انسان را به بالاترین میزان اثر بخشی خود برساند ضروری است. در این میان نیاز به یک سیستم مدیریتی و عملیاتی جامع که مشتمل بر دو بخش اقدامات قبل و بعد از حوادث بوده و به صورت دوره‌ای مورد بازنگری قرار گرفته و اطلاعات آن در صورت لزوم و بر حسب مورد به روز شود، احساس می‌شود. یکی از اشتباهات در مدیریت بحران تصور تنها یک راه برای همه‌ی بحران‌ها می‌باشد. در صورتی که چون بحران‌ها از منشأهای گوناگون ناشی می‌شوند عوامل متعددی در وقوع آن‌ها نقش دارد که برای کنترل آن‌ها باید طرح‌ها و راه‌های متفاوتی اجرا گردد. بنابراین یا باید مختص هر جا از الگوهای مختلف مدیریت بحران استفاده کرده و یا باید از الگوی ترکیبی، تلفیقی و تصحیح شده که در بر گیرنده تمامی الگوها و شرایط باشد، بهره برد. بنابراین در این راستا الگوی جامع، کلی و هماهنگ با سایر الگوها و شرایط مختلف پیشنهاد می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: مدیریت بحران، ساختار اصلی، نظام جامع، مدیریت اطلاعات، الگوی تلفیقی و جامع

۱. مقدمه

در جهان امروزی مباحث مربوط به بحران با نگرش‌های متفاوتی مطرح می‌گردد اما مهم‌تر از آن مدیریت بحران است چرا که در بروز حادثه و بحران، پیش‌گیری‌ها، پیش‌بینی‌ها و پشتیبانی‌ها بسیار اهمیت دارند. در کشورهای حادثه خیز پیامدهای ناشی از بحران‌ها، از عوامل اصلی بازدارنده توسعه به شمار می‌آیند. آثار عمومی وقوع حوادث عبارتند از مرگ و جراحت افراد، خسارت به اموال و تولیدات و خدمات و تاسیسات زیربنایی و در نتیجه تاثیر بر شیوه زندگی و ابعاد اجتماعی و روانی آن. ایران با داشتن زلزله‌های بزرگ هر سه سال یک بار و زلزله‌های متوسط سالانه و همچنین حوادث غیر مترقبه نظیر سیل و طوفان و جنگ، شاید یکی از پر بحران‌ترین کشورهای جهان باشد. در زلزله‌های گذشته بعضی از شهرک‌ها و مناطق روستایی بطور صد در صد تخریب شده‌اند، لیکن آمار و اطلاعات مناسبی از آن‌ها در دست نیست. حتی در زلزله‌های نیم قرن گذشته ایران نیز مجموعه‌ای جامع و مناسبی از آمار و اطلاعات مربوط به زلزله‌ها، مشکلات آن‌ها و چگونگی آسیب‌ها و بازسازی آن‌ها در دست نمی‌باشد. قبل از پرداختن به ویژگی‌های موقعیت بحرانی و معرفی رویکرد سیستماتیک رویارویی موثر، باید توجه کرد که در هر حال بحران یا مستقیماً در یک سیستم به وجود آمده یا تاثیر عوامل خارجی سیستم را مختل ساخته است. شدت و ضعف بحران‌ها بستگی به عوامل تشدیدکننده و یا عناصر کاهش‌دهنده بحران و تکنیک‌های موجود برای مدیریت و بالاخره مهار آن دارد. از نظر عملیاتی نیز بحران را می‌توان به صورت یک سیستم، تجزیه و تحلیل کرد که در آن دو سری عوامل مختلف یکی محیط و ساختار سیستم و دیگری عواملی که موجد بحران هستند، وجود دارد. تعیین اینکه کدام یک از عوامل و عناصر تشکیل‌دهنده سیستم در مقابل بحران آسیب‌پذیری و تاثیرپذیری بیشتری دارد، یکی از وظایف اولیه تحقیق و پژوهش مدیریت بحران است. مدیریت بحران نظام و سیستمی است منسجم با بهره‌گیری از علوم، تکنولوژی، برنامه ریزی و مدیریت برای مقابله با حوادثی که منجر به کشته شدن تعداد زیادی انسان‌ها، تخریب یا آسیب رسیدگی کلی به اموال مردم و بر هم خوردن زندگی اجتماعی می‌گردند. سیستم مدیریت بحران با مراحل مختلفی که دارد میزان خسارت وارده در اثر بروز حادثه را پیش‌بینی، توان بالقوه ای را که برای به وجود آوردن